

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного факультету

Оксана ГОМОТЮК

« 31 » 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

« 31 » 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІНОТ

Святослав ПИТЕЛЬ

« 31 » 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Експериментальна психологія»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність – 053 Психологія
освітньо-професійна програма – «Психологія»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КПІЗ (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екзамен (сем.)
Денна	3	6	28	28	3	8	53	120	6
Заочна	3	6	8	4	-	-	108	120	7

31.08.2023

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робоча програма розроблена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 9 від 26.05.2021 року).

Робочу програму склала доцент кафедри психології та соціальної роботи, к.психол.н., доцент **Гіряк Галина Степанівна**.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи, д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Психологія» протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Керівник групи забезпечення спеціальності д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Гарант ОП «Психологія» д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

1. Опис дисципліни «Експериментальна психологія»

Дисципліна «Експериментальна психологія»	Галузь знань, спеціальність, ОПП, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки	Статус дисципліни обов'язкова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	спеціальність – 053 Психологія	Рік підготовки: <i>Денна – 3</i> <i>Заочна – 3</i> Семестр: <i>Денна – 6</i> <i>Заочна – 6</i>
Кількість змістових модулів – 6	Освітньо-професійна програма – «Психологія»	Лекції: <i>Денна – 28 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 28 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i>
Загальна кількість годин – 120	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 53 год.</i> <i>Заочна – 108 год.</i> Тренінг, КПЗ – 8 год. Індивідуальна робота : <i>Денна – 3 год.</i>
Тижневих годин – 8,6 з них аудиторних – 4,8		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Експериментальна психологія»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Курс експериментальної психології передбачає цілеспрямоване системне вивчення методів психологічного дослідження, ознайомлення з плануванням психологічного експерименту та представлення проблем загальної методології організації психологічного дослідження.

Мета дисципліни «Експериментальна психологія» полягає у створенні умов для засвоєння студентами цілісної системи знань з питань розвитку експериментального методу в дослідженні психіки, розкритті сутності та принципів експериментального дослідження психіки, його структури, етапів та типів експерименту; розгляді основних складових експерименту: змінні, гіпотези, планування, обробка та інтерпретація результатів дослідження; у формуванні та розвитку професійно та особистісно важливих якостей майбутніх фахівців.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

1. Ознайомити студентів з історією розвитку експерименту в психології, місцем експериментальної психології в системі наукового знання, особливостями становлення експериментального методу в психології;

2. Сформувані знання про закономірності, умови, принципи застосування експериментального дослідження психіки; про типи експериментів, їх особливості, структуру експериментального дослідження,.

3. Сформувані вміння і навички проведення валідного експериментального дослідження психіки його планування, процедуру, методи виміру експериментального ефекту та опрацювання результатів.

4. Забезпечити розвиток умінь і навичок правильно і науково обґрунтовано пояснювати психологічні факти, ті або інші прояви особистості на основі експериментальних даних.

5. Ознайомити студентів з класичними експериментальними дослідженнями, проведеними в різних галузях психологічної науки.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Набуття студентами компетентності з курсу можливе за актуалізації їхніх знань з дисциплін «Основи наукових досліджень», «Психодіагностика», «Теорія ймовірностей і математична статистика».

2.5. Результати навчання.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки

3. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Вступ до експериментальної психології

Тема 1. Предмет і завдання експериментальної психології.

Загальнонаукові методи дослідницької роботи.

Місце експериментальної психології в системі наук. Визначення експериментальної психології. Предмет і завдання експериментальної психології. Розвиток ідей і гіпотез в експериментальній психології. Поняття про методологію, метод, методику. Система психологічних методів. Класифікація й методів психологічного дослідження (теоретичні, емпіричні, статистичні). Порівняльна характеристика загальнонаукових дослідницьких методів: спостереження, вимір і експеримент.

Принципи наукового дослідження психіки: загальні (детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвитку, системного підходу та ін.) та спеціальні (принцип репрезентативності об'єкта дослідження, валідності предмета дослідження, надійності експериментальних умов, інваріантності результату, зв'язку теорії із практикою та ін.).

Тема 2. Історія розвитку експериментальної психології.

Розвиток та становлення експериментальної психології. Успіхи нейрофізіології в ХХ ст. Психофізика. Психофізіологія відчуттів (Г. Фехнер, Г. Гельмгольц та ін.). Біхевіоризм і експериментальна психологія. Розвиток експериментальної психології. Вплив гештальтпсихології на розвиток експериментальної психології. З. Фрейд і його вплив на експериментальну психологію.

Розвиток вітчизняної експериментальної психології. Різні підходи до розуміння сутності експерименту і його структури (Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, С. Д. Максименко, С. Л. Рубінштейн та ін.). Експериментальна психологія на сучасному етапі: предмет і завдання. Тенденції розвитку й основні проблеми експериментального методу в психології.

Тема 3. Типи експериментів у психології.

Типологія експерименту: залежно від можливості реалізації на практиці (реальний та уявний), залежно від місця проведення (лабораторний та природний), залежно від ступеня розробки проблеми (пошуковий, критичний, демонстраційний, експеримент, що уточнює, експеримент, що відтворює), за характером дій дослідника (констатуючий і формуючий). Експеримент "ex-post-facto". Штучний експеримент. Експерименти, які дублюють реальний світ.

Експерименти з використанням нееквівалентних груп досліджуваних. Експерименти з одним досліджуваним. Груповий експеримент. Міжгруповий експеримент. Кросіндивідуальний експеримент. Бівалентний експеримент. Багаторівневий експеримент. Ідеальний, чистий, безкінечний експерименти. Експеримент повного збігу. Особливості квазіекспериментального дослідження психіки. Основні типи квазіексперименту. Формуючий експеримент як квазіекспериментальне дослідження психіки.

Змістовий модуль 2. Проблема вибірки в експерименті

Тема 4. Стратегії формування вибірки.

Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. Репрезентативність вибірки. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку. Випадковий розподіл, або відбір. Попарна стратегія. Підбір максимально схожих індивідів. Підбір однорідних груп. Переваги експерименту з великою кількістю досліджуваних.

Тема 5. Особливості досліджуваних при проведенні експерименту.

Експериментальне спілкування. Експериментатор: його особистість і діяльність. Досліджуваний: його діяльність в експерименті. Особистість досліджуваного й ситуація психологічного експерименту. Артефакти в експериментальному дослідженні. Ефекти послідовності. Етичні принципи проведення дослідження.

Змістовий модуль 3. Організація експерименту в психології

Тема 6. Надійність і валідність експериментального дослідження.

Критерії надійності і валідності психологічного експерименту. Зовнішня валідність і внутрішня валідність. Операційна валідність. Умови досягнення надійності і валідності психологічного експерименту. Джерела порушення валідності. Основні фактори, що знижують валідність експерименту (фактори часу, завдання, суб'єктивний фактор).

Тема 7. Гіпотези в структурі психологічного дослідження.

Система гіпотез в експериментальному дослідженні. Експериментальна гіпотеза та її особливості. Проблема реконструкції психологічної реальності при перевірці гіпотези. Рівні гіпотез: теоретичний, емпіричний, статистичний. Взаємозв'язки між незалежними і залежними змінними і гіпотетичні конструкти як інтерпретаційні компоненти психологічних гіпотез. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез. Джерела гіпотез: гіпотези індуктивні й дедуктивні. Види гіпотез (причинно-наслідкові, функціональної залежності та ін.). Вимоги до формулювання гіпотез. Основні ознаки правильної гіпотези. Види експериментальних гіпотез (за Р. Гостданкером). Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза.

Експериментальні і статистичні гіпотези. Гіпотези про відмінність і подібність. Нуль-гіпотеза. Асиметрія висновків при перевірці нуль-гіпотези.

Тема 8. Змінні в психології. Вимір змінних.

Вимір змінних. Поняття змінної в психологічному дослідженні. Види змінних. Незалежні змінні та їх види. Залежні змінні та їх характеристики. Проміжні змінні та їх особливості. Змінні, що контролюються. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними. Психологічні шкали (за С. Стівенсом). Номінальна шкала. Шкала порядку. Шкала інтервалів. Шкала пропорцій. Основні характеристики шкал. Умови застосування шкал.

Ефект послідовності при маніпулюванні незалежною змінною. Експериментальний контроль змінних у психологічному дослідженні.

Змістовий модуль 4. Структура експериментального дослідження

Тема 9. Етапи експериментального дослідження психіки.

Характеристика етапів психологічного експерименту. Практика експериментування і можливі методологічні помилки. Планування експерименту. Закон економії доводів. Вибір методів отримання даних. Проблема об'єктивності і надійності експериментальних даних.

Обробка і узагальнення результатів експериментального дослідження. Якісна і кількісна обробка результатів експериментування. Проблема інтерпретації результатів експериментального дослідження психіки.

Тема 10. Контроль в експериментальному дослідженні.

Контроль розбіжностей. Наукові висновки. Типи контролю. Константність умов проведення експерименту. Контроль змінних у психологічному експерименті. Контроль незалежної змінної. Контроль зовнішніх змінних. Суб'єктивні змінні. Експериментальні парадигми і методи контролю. Статистичний аналіз. Експериментальна та контрольна групи. Проблеми контролю.

Змістовий модуль 5. Планування та проведення психологічних експериментів

Тема 11. Плани експериментального дослідження.

Поняття про планування психологічного експерименту. Умови і форми планування. Типи планування. Змістове і формальне планування. План як експериментальна схема варіювання умов незалежної змінної. Простий план і його різновиди. План з попереднім і підсумковим тестуванням та умови його використання. План з підсумковим тестуванням. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного. Інтраіндивідуальні, міжгрупові та кросіндивідуальні плани. Гомогенні та гетерогенні експериментальні схеми.

Тема 12. Спеціальні методи планування експериментального дослідження.

Планування кореляційного дослідження. Типи кореляційного дослідження. Порівняння двох груп. Дослідження однієї групи. Лонгітудне кореляційне дослідження. Дослідження еквівалентних груп. Планування багатомірного кореляційного дослідження. Артефакти в кореляційному дослідженні. Контроль в кореляційному дослідженні. Планування факторного експерименту. Вимір взаємодії. Види взаємодії. Мета факторного

експерименту. Складні факторні плани. Підтверджуючий факторний аналіз. Функціональні плани.

Змістовий модуль 6. Аналіз та представлення результатів психологічних експериментів

Тема 13. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів.

Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології. Кількісна і якісна обробка. Визначення стандартного відхилення генеральної сукупності. Частотний розподіл. Сила зв'язку між незалежною та залежною змінними. Т-критерій. Однофакторний дисперсійний аналіз. Двофакторний дисперсійний аналіз. Коефіцієнт кореляції.

Поняття про інтерпретацію результатів експерименту. Складові інтерпретації експериментальних результатів. Рівні інтерпретації: змістовий і формальний.

Тема 14. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень.

Проблема узагальнення результатів дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних. Вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження психіки. Складові звіту.

Аналіз звітів експериментального дослідження психіки (за статтями в наукових виданнях).

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Експериментальна психологія»

(денна форма навчання)

	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	СРС	ІРС	Тренінг, КПЗ	Контр. заходи
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.						
Тема 1. Предмет і завдання експериментальної психології. Загальнонаукові методи дослідницької роботи.	2	2	4	1	4	Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 2. Історія розвитку експериментальної психології.	2	2	3			
Тема 3. Типи експериментів у психології.	2	2	4			
Змістовий модуль 2. ПРОБЛЕМА ВИБІРКИ В ЕКСПЕРИМЕНТІ.						
Тема 4. Стратегії формування вибірки.	2	2	4	-		
Тема 5. Особливості досліджуваних при проведенні експерименту.	2	2	4			
Змістовий модуль 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ В ПСИХОЛОГІЇ.						
Тема 6. Надійність і валідність експериментального дослідження.	2	2	4	1	4	ня, реферати,
Тема 7. Гіпотези в структурі психологічного дослідження.	2	2	3			

Тема 8. Змінні в психології. Вимір змінних.	2	2	4			
Змістовий модуль 4. СТРУКТУРА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.						
Тема 9. Етапи експериментального дослідження психіки.	2	2	4	1		
Тема 10. Контроль в експериментальному дослідженні.	2	2	4			
Змістовий модуль 5. ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ.						
Тема 11. Плани експериментального дослідження.	2	2	4	-		
Тема 12. Спеціальні методи планування експериментального дослідження.	2	2	4			
Змістовий модуль 6. АНАЛІЗ ТА ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ.						
Тема 13. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів.	2	2	4	-		
Тема 14. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень.	2	2	3			
Разом	28	28	53	3	8	

(заочна форма навчання)

	Кількість годин		
	Лекції	Практ. заняття	СРС
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.			
Тема 1. Предмет і завдання експериментальної психології. Загальнонаукові методи дослідницької роботи.	2	0,5	7
Тема 2. Історія розвитку експериментальної психології.		-	8
Тема 3. Типи експериментів у психології.		0,5	8
Змістовий модуль 2. ПРОБЛЕМА ВИБІРКИ В ЕКСПЕРИМЕНТІ.			
Тема 4. Стратегії формування вибірки.	-	-	7
Тема 5. Особливості досліджуваних при проведенні експерименту.	1	0,5	8
Змістовий модуль 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ В ПСИХОЛОГІЇ.			
Тема 6. Надійність і валідність експериментального дослідження.	2	0,5	8
Тема 7. Гіпотези в структурі психологічного дослідження.		-	7
Тема 8. Змінні в психології. Вимір змінних.		0,5	8
Змістовий модуль 4. СТРУКТУРА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.			
Тема 9. Етапи експериментального дослідження психіки.	1	0,5	8
Тема 10. Контроль в експериментальному дослідженні.	-	-	8
Змістовий модуль 5. ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ.			
Тема 11. Плани експериментального дослідження.	-	-	7
Тема 12. Спеціальні методи планування експериментального дослідження.	1	0,5	8
Змістовий модуль 6. АНАЛІЗ ТА ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ.			
Тема 13. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів.	1	0,5	8
Тема 14. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень.	-	-	8
Разом	8	4	108

5. Тематика практичних занять

(денна форма)

Практичне заняття 1.

Тема: Предмет і завдання експериментальної психології

Мета: сформуванати знання про сутнісний зміст експериментальної психології як галузі психології, її предмет та завдання; ознайомити студентів з методологією та методами психологічного дослідження.

Питання для обговорення:

1. Місце експериментальної психології в системі наук.
2. Предмет і завдання експериментальної психології.
3. Поняття про методологію, метод, методику.
4. Класифікація методів психологічного дослідження (теоретичні, емпіричні, статистичні).
5. Спостереження, бесіда, експеримент.
6. Переваги експериментального дослідження психіки порівняно з іншими методами наукового пізнання.
7. Моделювання ситуації. Види моделювання.
8. Метод виміру, характеристика, види.

Практичне заняття 2.

Тема: Історія розвитку експериментальної психології

Мета: сформуванати знання про особливості становлення та розвиток експериментального методу в психології.

Питання для обговорення:

1. Етапи розвитку експериментальної психології.
2. Розвиток вітчизняної експериментальної психології.
3. Основні завдання експериментальної психології на сучасному етапі.
4. Перспективи розвитку експериментальної психології в Україні.
5. Проблеми експериментального дослідження психіки (неможливість безпосереднього вивчення базових психічних процесів, штучність, порушення природного розвитку подій, етичність, подвійна суб'єктність тощо).

Практичне заняття 3.

Тема: Експеримент у системі методів наукового дослідження психіки

Мета: Ознайомити студентів з системою знань, що стосуються закономірностей, умов та принципів застосування експериментального дослідження психіки.

Питання для обговорення:

1. Зміст і структура наукового дослідження психіки.
2. Загальні принципи наукового дослідження психіки (принципи детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвитку, системного підходу та ін.).
3. Спеціальні принципи наукового дослідження психіки (принцип репрезентативності об'єкта дослідження, валідності предмета дослідження, надійності експериментальних умов, інваріантності результату, зв'язку теорії із практикою та ін.).

4. Особливості експерименту у віковій, педагогічній, соціальній психології та інших галузях психологічної науки.

Практичне заняття 4.

Тема: Типи експериментів у психології.

Мета: Розкрити типологізацію експерименту та охарактеризувати кожен тип дослідження відповідно до критерію та застосування того чи іншого виду експерименту.

Питання для обговорення:

1. Реальний та уявний експерименти.
2. Особливості лабораторного та природного експерименту.
3. Переваги та недоліки анкетування як методу дослідження.
4. Бесіда та інтерпретація зібраної інформації.
5. Багаторівневий експеримент.
6. Констатуючий і формуючий експерименти.

Практичне заняття 5.

Тема: Проблема вибірки в експерименті

Мета: Визначати особливості генеральної сукупності і експериментальної вибірки; характеризувати стратегії відбору досліджуваних та вимоги до формування експериментальної вибірки та її репрезентативність.

Питання для обговорення:

1. Поняття експериментальної вибірки.
2. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку.
3. Еквівалентність досліджуваних.
4. Випадковий відбір.
5. Парний відбір.
6. Відсів досліджуваних.

Практичне заняття 6.

Тема: Експериментальне спілкування. Етика експерименту в психології

Мета: Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості. Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Питання для обговорення:

1. Експериментатор, його особистість та діяльність.
2. Особистість досліджуваного та ситуація психологічного експерименту.
3. Основні види артефактів.
4. Психологічний механізм плацебо-ефекту.
5. Засоби запобігання комунікативних артефактів в експериментальному дослідженні психіки.
6. Основні джерела міжіндивідуальних відмінностей.
7. Використання в дослідженні тварин та догляд за ними.
8. Етичні принципи проведення дослідження на людині.
9. Публікація результатів дослідження.

Практичне заняття 7.

Тема: Система гіпотез в експериментальному дослідженні

Мета: Формулювати та визначати види гіпотез у психологічному експерименті; аналізувати взаємозв'язок між теоретичними, експериментальними та статистичними гіпотезами

Питання для обговорення:

1. Особливості постановки гіпотез. Проблема реконструкції психологічної реальності при перевірці гіпотези.
2. Рівні гіпотез: теоретичний, емпіричний, статистичний.
3. Види гіпотез. Індуктивні та дедуктивні гіпотези.
4. Способи перевірки нуль-гіпотези.
5. Поняття гіпотези максимуму та мінімуму.
6. Основні ознаки вірної гіпотези.
7. Взаємозв'язки між незалежними і залежними змінними і гіпотетичні конструкти як інтерпретаційні компоненти психологічних гіпотез.
8. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез.
9. Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза.
10. Помилки першого і другого роду при прийнятті статистичного рішення і можливість їх уникнення.
11. Перевірка виконання самостійної роботи.

Практичне заняття 8.

Тема: Змінні в психології. Вимір змінних

Мета: Виокремлювати види змінних в експериментальному дослідженні їх характеризувати; знати процедуру та способи контролю змінних.

Питання для обговорення:

1. Поняття змінної в психологічному дослідженні.
2. Види змінних.
3. Незалежні змінні та їх види.
4. Залежні змінні та їх характеристики.
5. Проміжні змінні та їх особливості.
6. Метод виміру, характеристика, види.
7. Процедури та види психологічного виміру.
8. Типи шкал. Шкала найменувань, порядку, інтервалів.
9. Умови застосування шкал.

Практичне заняття 9.

Тема: Загальна характеристика етапів експериментального дослідження психіки

Мета: Знати основні етапи експериментального дослідження, особливості формулювання мети, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміти дотримуватися процедури дослідження.

Питання для обговорення:

1. Теоретичний етап вивчення проблеми.
2. Основні проблеми, які виникають на теоретичному етапі наукового дослідження.
3. Підготовчий етап. Конкретизація змінних, визначення вибірки та числа досліджуваних, розробка методики дослідження.
4. Реалізація складеної програми.

5. Етап вибору стратегії й плану експерименту, способів контролю в експерименті.

6. Інтерпретація та узагальнення результатів.

Практичне заняття 10.

Тема: Види експериментальних планів

Мета: Розуміти поняття планування психологічного експерименту його умови, форми та типи. Вміти самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.

Питання для обговорення:

1. Поняття про планування психологічного експерименту.
2. Умови, типи і форми планування..
3. Доекспериментальні та квазіекспериментальні плани.
4. Плани для одної незалежної змінної.
5. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного.
6. Експериментальні плани для одного досліджуваного і декількох груп.

Практичне заняття 11.

Тема: Особливості проведення кореляційного дослідження

Мета: Знати математико-статистичні методи, що використовують у психології; розкривати сутнісний зміст кореляційного, факторного аналізу.

Питання для обговорення:

1. Пояснення присутності змішення в кореляційному дослідженні.
2. Методи контролю змішення в кореляційному дослідженні.
3. Умови, за яких існує можливість вирахувати коефіцієнт кореляції.
4. Параметри за якими відрізняються кореляційні дослідження.

Практичне заняття 12.

Тема: Етика наукового дослідження

Мета: Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Питання для обговорення:

1. Розглянути експериментальні дослідження.
2. Виокремити проблему, актуальність.
3. Проаналізувати етичність досліджень.
4. Скласти схему проведення подібного етичного дослідження.

Практичне заняття 13.

Тема: Аналіз та інтерпретація результатів експериментів

Мета: Аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації. Визначати стандартне відхилення генеральної сукупності, коефіцієнт кореляції.

Питання для обговорення:

1. Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології.
2. Кількісна і якісна обробка даних.
3. Методи обробки експериментальних даних.
4. Поняття про інтерпретацію результатів експерименту..

5. Рівні інтерпретації: змістовий і формальний.
6. Умови вірної інтерпретації даних.
7. Складові інтерпретації експериментальних результатів.
8. Інтерпретація "негативного" результату експерименту.

Практичне заняття 14.

Тема: Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень

Мета: Використовувати інформаційно-пошукові системи та опрацьовувати отриману інформацію за допомогою математичних методів. Знати вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження психіки.

Питання для обговорення:

1. Проблема узагальнення результатів дослідження.
2. Типові помилки узагальнення експериментальних даних.
3. Характеристики, які необхідно враховувати при узагальненні даних.
4. Рамки генералізації характеристик вибірки.
5. Вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження психіки.
6. Помилки при складанні звітів.
7. Види звітів. Форма представлення експериментальних даних.

(заочна форма)

Практичне заняття 1.

Тема: Предмет і завдання експериментальної психології . Типи експериментів у психології.

Питання для обговорення:

1. Місце експериментальної психології в системі наук.
2. Предмет і завдання експериментальної психології.
3. Класифікація методів психологічного дослідження (теоретичні, емпіричні, статистичні).
4. Реальний та уявний експерименти.
5. Особливості лабораторного та природного експерименту.
6. Багаторівневий експеримент. Констатуючий і формуючий експерименти.
7. Експериментатор, його особистість та діяльність.
8. Особистість досліджуваного та ситуація психологічного експерименту.
9. Основні види артефактів.
10. Засоби запобігання комунікативних артефактів в експериментальному дослідженні психіки

Практичне заняття 2.

Тема: Змінні та їх вимір у психології. Загальна характеристика етапів експериментального дослідження психіки. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів

Питання для обговорення:

1. Поняття змінної в психологічному дослідженні. Види змінних.
2. Незалежні змінні та їх види. Залежні змінні та їх характеристики.
3. Проміжні змінні та їх особливості.

4. Основні проблеми, які виникають на теоретичному етапі наукового дослідження.

5. Підготовчий етап. Конкретизація змінних, визначення вибірки та числа досліджуваних, розробка методики дослідження.

6. Реалізація складеної програми.

7. Інтерпретація та узагальнення результатів.

8. Плани для одної незалежної змінної.

9. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного.

10. Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

КПЗ виконується студентами у формі виконання аналізу наукового психологічного дослідження та психологічних експериментів, а саме:

ЗАВДАННЯ 1. Поетапно розкрити схему наукового психологічного дослідження (див. табл.1), яке проводили здобувачі вищої освіти або наукового ступеня.

Етапи дослідження	Ілюстрація етапів	Схема дослідження
I. Постановка наукової проблеми	Окреслення чіткого кола питань, розв'язання яких ляже в основу дослідження — наукових інтересів дослідника. Формулювання теми дослідження, його загальної гіпотези. Визначення об'єкта та предмета дослідження. Формулювання загальної мети	Формулювання теми дослідження ↓ Формулювання загальної гіпотези ↓ Визначення об'єкта та предмета дослідження ↓ Формулювання загальної мети дослідження
II. Теоретичний аналіз проблеми	Аналіз літератури, створення авторської моделі досліджуваного явища з уточненням проблеми	Аналіз наукової літератури з теми дослідження ↓ Авторська модель досліджуваного явища
III. Формулювання гіпотез	Розробка системи наукових припущень (гіпотез), конкретизація загальної мети у завданнях	Висунення гіпотез дослідження ↓ Формулювання завдань дослідження
IV. Планування та проведення дослідження	Розробка програми дослідження, вибір методів та технічних процедур. Проведення дослідження	Розробка програми дослідження ↓ Проведення дослідження
V. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів	Якісний та кількісний аналіз результатів, перевірка їх статистичної значимості. Пояснення вивчених фактів та формулювання певних закономірностей існування досліджуваного явища	Якісний та кількісний аналіз отриманих даних ↓ Перевірка статистичної значимості результатів
VI. Формулювання висновків	Співвіднесення теорії та емпірії. Теоретичне узагальнення результатів дослідження та розробка практичних рекомендацій	Інтерпретація результатів дослідження ↓ Формулювання теоретичних висновків ↓ Розробка практичних рекомендацій

ЗАВДАННЯ 2. Проаналізуйте експерименти за відповідним алгоритмом.

Варіанти експериментів видаються кожному студенту викладачем.

Експериментальне дослідження №1 (наприклад, *Опис експерименту С. Шехтера про значення когнітивних процесів у переживанні емоційних станів*).

Експериментальне дослідження №2 (наприклад, *Вплив розвиваючих ігор на когнітивні здібності*).

Алгоритм аналіз експерименту

1. Залежна змінна..... Незалежна змінна:
2. Експериментальна гіпотеза:
3. Стратегія за якою побудований експеримент.
4. План за шкалою (способом) представлення незалежної змінної:
5. План експерименту за кількістю груп:
6. План за особливостями контролю валідності
7. План за кількістю незалежних змінних.
8. Методи вимірювання експериментального ефекту
9. Способи контролю, які використовуються в експерименті.
10. Найвні загрози валідності (артефакти) та недоліки експерименту.
11. Дослідження є етичним та актуальним.

7. Самостійна робота

№п/п	Тематика
1	Тема 1. Предмет і завдання експериментальної психології Загальнонаукові методи дослідницької роботи.
2	Тема 2. Історія розвитку експериментальної психології
3	Тема 3 Типи експериментів у психології
4	Тема 4. Стратегії формування вибірки
5	Тема 5. Особливості досліджуваних при проведенні експерименту
6	Тема 6. Надійність і валідність експериментального дослідження.
7	Тема 7. Гіпотези в структурі психологічного дослідження.
8	Тема 8. Змінні в психології. Вимір змінних.
9	Тема 9. Етапи експериментального дослідження психіки.
10	Тема 10. Контроль в експериментальному дослідженні.
11	Тема 11. Плани експериментального дослідження.
12	Тема 12. Спеціальні методи планування експериментального дослідження
13	Тема 13. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів.
14	Тема 14. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень.

8. Тренінг з дисципліни

Соціально-психологічний тренінг

«Дозволь собі бути щасливим»

Основна мета тренінгу – формування уміння спілкуватися, конструктивно виявляти свої думки і почуття, підтримувати з людьми гарні стосунки, залагоджувати конфлікти і допомагати іншим.

Завдання тренінгу: створити умови для успішного формування у молодих людей почуття власної гідності, позитивного ставлення до життя і усвідомленню доцільності свого існування.

Даний тренінг складається із серій практичних вправ, під час виконання яких студенти можуть оволодіти необхідними інтерперсональними вміннями і практично використати набуті теоретичні знання.

Структура тренінгу

Частина тренінгу	Завдання тренінгу	Вправи
Вступна	Створити сприятливий психологічний простір. Засвоїти правила роботи групи. Налагодження зворотного зв'язку “студент-група” і “група-студент”.	Знайомство. Правила. Розминка. Очікування. Вправи на рефлексію.
Основна	Оцінка рівня поінформованості щодо проблеми. Актуалізація проблеми та конкретних завдань для її вирішення. Надання інформації. Засвоєння знань. Формування умінь, навичок. Підведення підсумків щодо змісту роботи.	Інтерактивні техніки. Вправи на оцінку групових процесів, стану групи.
Заклучна	Підведення підсумків щодо процесу роботи. Оцінка отриманого досвіду. Налаштування учасників на атмосферу звичайного життя.	Вправи на рефлексію та відновлення сил учасників. Прощання.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Експериментальна психологія” використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КПЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- екзамен.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Експериментальна психологія” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4 (екзамен)
20%	20%	20%	40%
1. Усне опитування під час занять (8 тем по 5 балів = 40 балів). 2. Письмова робота 60 балів	1. Усне опитування під час занять (6 тем по 5 балів = 30 балів). 2. Письмова робота 70 балів	1. Написання КПЗ, яке включає: написання реферату та оформлення згідно вимог = 60 балів 2. Захист КПЗ = 30 балів 3. Оцінка за тренінг = 10 балів	1. Відповідь на 2 запитання, кожне з яких 40 балів. У підсумку 80 балів. 2. Розв'язання 10 тестів по 2 бали = 20 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)

65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Мультимедійний проектор	1-14
2	Проекційний екран	
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	
4	Наявність доступу до мережі Інтернет	
5	Персональні комп'ютери, ноутбук.	
6	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	
7	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	
8	Програмне забезпечення: ОС Windows	
9	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бедан В.Б. Експериментальна психологія : курс лекцій (для студентів-психологів факультету психології, політології та соціології). Одеса : ОЮА, 2020. 102 с.
2. Бедан В.Б. Експериментальна психологія : Робочий зошит для самостійної роботи студентів-психологів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА». Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.
3. Гірняк Г.С. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія». Тернопіль: ВПЦ Економічна думка, 2018. 60 с.
4. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях : навч. посіб. Житомир, 2005. 94 с.
5. Етичний кодекс Української Спілки психотерапевтів. URL: <http://www.usp.lviv.ua>.
6. Етичні положення Європейської Асоціації психотерапевтів. URL: <http://www.psyter.org>.
7. Жарноцайова Жанета Методика асоціативного експерименту. *Slavica slovaca*, 2020. Том 55, вип. 1. С. 69-81.
8. Кунтій А.І. Тактика слідчого експерименту під час розслідування умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. №4. С.393–396.
9. Малхазов О.Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. Київ: Талком, 2020. 321 с.
10. Мельничук О. Б. Психологічна діагностика : навчальний посібник. Вид. 2-ге, стереотипне. Київ : Каравела, 2019. 316 с.

11. Практичний інтелект учнівської молоді: діагностика обдарованості : монографія / В. П. Тименко, С. О. Довгий, М. Ю. Мельник та ін. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. 176 с.
12. Проценко О. О. Роль і місце методу верифікації під час слідчого експерименту. *Юридична психологія*. 2020. № 1(26). С. 85-95.
13. Рябокони В.В. Психолого-педагогічний експеримент: особливості підготовки та проведення. *Perspective directions for the development of science and practice : abstracts of XX th International scientific and practical conference, 8-9 June, 2020. Athens, Greece. 2020. P. 262-264.*
14. Черхава О. Експеримент як інструмент діагностики ступеня резилентності різних соціальних груп в умовах стресу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 42, том 2, 2021. С. 168-174.
15. *Advances in Experimental Social Psychology*. / James M. Olson (Editor), 1st Edition, Academic Press, 2018
16. Gozli D. *Experimental Psychology and Human Agency*. Springer International Publishing, 2019.
17. Rasmussen Erin B., Clay Casey J., Pierce W. David, Cheney Carl D. *Behavior analysis and learning. A biobehavioral approach ; 7th edition*. London : Routledge. 2022. 690 p.
18. Papanicolaou Andrew A *scientific assessment of the validity of mystical experiences. Understanding altered psychological and neurophysiological states*. London : Routledge. 2023. 156 p.
19. Miller Scott A. *Writing in psychology ; 2nd edition*. London : Routledge. 2022. 194 p.
20. Brannigan Augustine *The use and misuse of the experimental method in social psychology. A critical examination of classical research*. London : Routledge. 2020. 228 p.
21. Loewenthal Kate Miriam, Lewis Christopher Alan *An introduction to psychological tests and scales ; 3rd edition*. London : Routledge. 2020. 150 p.
22. Kardes Frank R., Herr Paul M., Schwarz Norbert *Handbook of research methods in consumer psychology*. London : Routledge. 2019. 540 p.